

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декаан географічного факультету
Іван Калинич /Іван КАЛІНИЧ/
« 30 » червня 2022 року

СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Освітня програма	Географія

Назва курсу	Основи суспільної географії
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 «Освіта/Педагогіка» 014 «Середня освіта»
Викладачі курсу	Славик Роман Володимирович
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	roman.slavik@uzhnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=841
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	Кредити / загальна кількість годин - 3/90
Обсяг курсу	Кількість годин аудиторних - 44, лекцій - 30, практичних - 14, СРС - 46
Формат курсу	Очний, комбінований.
Анотація до курсу	Навчальна дисципліна “Основи суспільної географії” є однією з фундаментальних для підготовки майбутніх спеціалістів та магістрів географії і має на меті надання студентам основоположних знань про предмет, зміст і методи суспільної географії, про сутність суспільних територіальних систем і характер їх функціонування у сучасний період, територіальну організацію життєдіяльності суспільства, а також територіальні поєднання природи – населення – господарства у вигляді природно-господарських (природно-соціально-економічних) комплексів і систем.
Ключові слова	Географія, суспільство, господарство, природні ресурси, населення, інфраструктура, економіка, фактори виробництва, закони народонаселення.
Мета та цілі курсу	<p>Головна мета суспільної географії – це вивчення територіальної організації життєдіяльності суспільства з позицій основних методологічних принципів географічної науки. Мета дисципліни полягає в опануванні студентами навичками здійснення просторово-територіального аналізу суспільних явищ і процесів, виділення ієрархічно структурованих підрозділів просторової організації суспільства, виділення чинників і пояснювання процесів самоорганізації й саморозвитку суспільних систем тощо.</p> <p>Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких загальних компетентностей:</p> <p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, компетентності (ЗК) усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.</p> <p>ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 4. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і</p>

	<p>письмово.</p> <p>ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>Фахових компетентностей:</p> <p>ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.</p> <p>ФК 2. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.</p> <p>ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.</p> <p>ФК 4. Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).</p> <p>ФК 5. Здатність до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами) в освітньому процесі та позаурочній діяльності.</p> <p>ФК 6. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.</p> <p>Предметних компетентностей:</p> <p>ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.</p> <p>ПК 2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).</p> <p>ПК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.</p> <p>ПК 5. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.</p> <p>ПК 6. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону.</p> <p>ПК 7. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.</p>
<p>Прореквізити курсу</p>	<p>Навчальна програма дисципліни націлює на проведення 15 лекційних і 7 практичних занять, які тісно пов'язані між собою. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з таких дисциплін, як: «Загальне землезнавство», «Історія та культура України».</p>
<p>Очікуванні результати навчання</p>	<p>В результаті вивчення дисципліни фахівець повинен знати :</p> <ul style="list-style-type: none"> –систему географічних наук, предмет і метод географії; сутність хорологічного методу; –підходи до визначення місця суспільної географії в системі географічних наук; –проблематику й основні теорії та концепції суспільної географії; –методологічні засади та предметну область суспільної географії;

	<p>–методологічні принципи суспільної географії (системності, територіальності, комплексності, історизму, перспективності, картографування, інтеграції тощо);</p> <p>–поняття суспільно-географічного комплексу та його основні складові;</p> <p>–поняття про суспільство і географічне середовище, природно-ресурсний потенціал і суспільне виробництво;</p> <p>–основи географії населення;</p> <p>Підготовлений фахівець повинен в м і т и :</p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінити соціально-економічну динаміку і інвестиційну привабливість регіону, міста, району; - уміти аналізувати проблеми регіонального розвитку і аналізувати програми розвитку; -давати комплексну суспільно-географічну характеристику світу, окремих регіонів, країн, галузей тощо; -характеризувати демографічні показники – природний рух, статевовікову структуру, динаміку, міграції; -аналізувати світові цивілізації, расовий, етнічний, мовний склад населення світу; -виділяти форми суспільної організації господарства; -визначати сучасні підходи до політико-географічного устрою світу, геополітичні тенденції; - характеризувати гостроту проявів глобальних проблем людства.
<p>Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>Під час лекційного курсу застосовується слайдова презентація (у програмі «Microsoft Power Point»), роздатковий матеріал, ілюстраційні матеріали та схеми.</p> <p>На практичних заняттях:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовується роздатковий матеріал (наочність) для формування у студентів системного мислення, розвитку пам'яті; - проводиться дискусійне обговорення проблемних питань; - задаються провокаційні питання; - розв'язання ситуаційних завдань.
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>Карти, проектор, ПК.</p>
<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формі оцінювання усних відповідей, виконаних практичних завдань і самостійних робіт.</p> <p>Контроль самостійної роботи проводиться:</p> <ul style="list-style-type: none"> - з лекційного матеріалу – шляхом усного опитування та виступів на семінарських заняттях; - з практичних занять – на основі перевірки виконаних завдань. <p>Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.</p> <p>Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):</p> <p>0% – завдання не виконано;</p>

	<p>40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;</p> <p>60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;</p> <p>80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;</p> <p>100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.</p>
Підсумковий контроль, форма	<p>Поточний контроль: усне опитування на практичних заняттях та розв'язування задач.</p> <p>Модульний контроль: у формі контрольної роботи за темами змістовних модулів.</p> <p>Підсумковий контроль: залік у формі усної перевірки знань – відповідей на питання.</p>
Зміст курсу	<p>Тема 1. Теорія та методологія суспільної географії</p> <p>Тема 2. Суспільно-історичний розвиток людства</p> <p>Тема 3. Суспільно-географічні процеси</p> <p>Тема 4. Місце. Географічне положення. Геопростір</p> <p>Тема 5. Природні умови і ресурси та їх господарська оцінка</p> <p>Тема 6. Основи геодемографії</p> <p>Тема 7. Основи територіальної організації суспільства</p> <p>Тема 8. Територіальний поділ праці</p> <p>Тема 9. Основи соціальної географії</p> <p>Тема 10. Основи політичної географії</p> <p>Тема 11. Господарство. Національна економіка</p> <p>Тема 12. Структура та спеціалізація господарства</p> <p>Тема 13. Географія комунікацій</p>
Література для вивчення дисципліни	<p style="text-align: center;">Основна література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна і соціальна географія світу: навч. посіб. для вузів / За ред. С. Кузика. – Л.: Світ, 2005. – 672 с. 2. Топчієв, О.Г. Основи суспільної географії / О.Г. Топчієв. – О.: Астропринт, 2010. – 560 с. 3. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Немиць та К. Мезенцева. – Київ: Фенікс, 2019. – 304 с. 4. Шаблій О.І. Суспільна географія : у двох кн. Книга друга. Проблеми українознавства, регіоналістики і краєзнавства / Олег Шаблій. – Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2015. – 706 с. 5. Шаблій О.І. Суспільна географія. У двох книгах. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження / О.І. Шаблій. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2015 р. – 814 с. <p style="text-align: center;">Допоміжна література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Топчієв О.Г, Мальчікова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Навч. посіб. / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчікова, В.В. Яворська. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 372. 2. Шаблій О.І. Основи суспільної географії / О.І. Шаблій. – 20ге видання. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с. 3. Робоча навчальна програма та методичні рекомендації до курсу «Основи суспільної географії» / для студентів напряму підготовки 6.040104 – Географія / . – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 24с.

<p>Інформаційні ресурси</p>	<p>Підручники для вивчення навчальної дисципліни: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shablui_Oleh/Suspilna_heohrafiia_Knyha_1_Problemy_teorii_istorii_ta_metodyky_doslidzhennia.pdf http://old.geography.lnu.edu.ua/Strukt/Biblio/alphavit/Ukr/Ukr%20B/Biletskyi/Biletskyi_Vanda_Kotyky_Soc_geogr.pdf http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/kafedra_ekonom_lit/Cozial_geografija.pdf</p> <p>Освітні портали: https://www.twirpx.com/file/1684271/ http://www.geograf.com.ua/human http://hgj.univer.kharkov.ua/index.php/ru/</p>
<p>Питання для підсумкового контролю</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єкт, предмет і зміст суспільної географії. 2. Структура суспільної географії. Зв'язки суспільної географії з іншими науками. 3. Фактори суспільного розвитку. 4. Еволюція світового господарства. 5. Сучасна структура світового господарства. 6. Суспільно-географічні відношення і зв'язки. 7. Суспільно-географічні процеси і явища. 8. Концепція сталого розвитку. 9. Суспільний і територіальний поділ праці: зміст понять. 10. Економічні вигоди від територіального поділу праці. 11. Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці. 12. Види і рівні територіального поділу праці. 13. Міжнародний поділ праці. 14. Поняття території і територіальної організації. 15. Місцеположення. Географічний простір. 16. Суспільно-географічне положення. 17. Поняття природного середовища, природи і суспільства. Соціальні функції природного середовища. 18. Природокористування: зміст поняття. 19. Природні умови. Оцінка природних умов життя населення. 20. Природні ресурси. Класифікація природних ресурсів. 21. Принципи економічної оцінки природних ресурсів. 22. Демографічна політика. 23. Чисельність населення світу та її динаміка. 24. Рух населення. Статеві-вікова структура. 25. Геодемографічні процеси. 26. Трудові ресурси. Зайнятість населення. 27. Міграції робочої сили. 28. Закони народонаселення. 29. Міста. Урбанізація. 30. Розселення населення. Системи розселення. 31. Предметна область політичної географії. 32. Географічний простір і кордони. Основні поняття політичної карти світу. 33. Класична геополітика. 34. Нова політична географія.

	<p>35. Вітчизняна геополітика: геополітичні концепції в Україні та Росії.</p> <p>36. Геополітичні моделі світу.</p> <p>37. Потреби та інтереси населення.</p> <p>38. Господарство. Економічна система.</p> <p>39. Світові економічні системи.</p> <p>40. Національна економіка та її показники.</p> <p>41. Структура господарства: зміст поняття.</p> <p>42. Структура господарства: основні економічні пропорції.</p> <p>43. Галузева структура господарства.</p> <p>44. Структурування господарства за видами економічної діяльності.</p> <p>45. Міжгалузеві комплекси. Функціонально-галузева структура господарства.</p> <p>46. Спеціалізація господарства.</p> <p>47. Форми суспільної організації виробництва.</p> <p>48. Форми територіальної організації вир-ва.</p> <p>49. Становлення та розвиток світових комунікацій.</p> <p>50. Географія транспорту як наука.</p> <p>51. Транспортні мережі та закономірності їх формування і розвитку у вітчизняній географії.</p> <p>52. Світова транспортна система.</p>
--	---